

Natura pelagi ... / publicae ventilationi offert Johannes Henric. Hager.

Contributors

Hager, Johan Henrik.
Linné, Carl von, 1707-1778.
Uppsala universitet.

Publication/Creation

Upsaliae : Excud. L.M. Höjer ..., [1757]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/fewmekxd>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

D. D.

NATURA PELAGI,

QUAM,

CONSENS. EXPERIENT. FACULT. MEDIC.
IN ILLUSTR. ACADEMIA UPSALIENSI,

Sub PRÆSIDIO,

VIRI NOBILISSIMI ET EXPERIENTISSIMI

DN. DOCT. CAROLI LINNÆI,

EQUITIS DE STELLA POLARI,

S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRI,

MED. ET BOT. PROFESSORIS REG. ET ORD.

ACAD. UPS. HOLMIENS. PETROPOL. BEROL. IMPERIAL.

LONDIN. MONSPEL. TOLOS. FLORENT. SOCH,

PUBLICÆ VENTILATIONI OFFERT

STIPENDIARIUS REGIUS,

JOHANNES HENRIC. HAGER,

SMOLANDUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. D. XVIII. JUNII,

ANNI MDCCLVII.

H. A. M. S.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

UPSALIÆ, Excud. L. M. HÓJER, Reg. Acad. Typogr.

MAJOR:kan,
Wälborna FRUN,
FRU ANNA MARIA
REENSTRÄHLE,

Min käreaste MODER.

Då jag är i begrep, att, uti ett litet Academiskt arbete, för allmänheten uppenbara de *otaliga* och *undransvärda* ting i Naturen, som så *länge* legat *fördolda* i hafvets djupa gömmor, men bära dock *märkeligt bevis* om en stor Måstares Allmägt och milda Försyn; förekomma mig tillika de *oräkneliga välgärningar*, som jag af Min Hulda MODER ärfarit, hvilka jag *länge* behållit i en *vördsam tyllåtenhet*, och nu först fått tillfälle, att uppenbarligen vårda och erkänna, såsom de *aldratydeligaste vedermålen* af en MODERS vårdande, ädla och ömma sinne. Jag lämnar att uppräknat Min MODERS *otaliga kärleksprof*, ty, då jag haft den äran nämna Min käreaste MODER, har jag tillika nämt den med Henne så nära förknippade dygd och huldhet. Herren, som välsignat Min käreaste MODERS ärefulla lefnadslöpp, med en talrik samling af år, han öke ännu Min käreaste MODERS dagar, uti all den fullhet, som svarar emot Min hulda MODERS så rena vandel. Tiden, ånskönt den alt förtårer, skall aldrig förminska den vördnad och undergifvenhet, hvarmed jag lefver,

Min käreaste MODERS,

Lydigste Son,
JOH. HENR. HAGER.

VIR

Amplissime atque Celeberrime,
Lingvarum Arabicæ & Turcicæ
TRANSLATOR,

DN. MAG. P E T R E
R U B E N S,

PATRONE ET CONSANGVINEE
FAVENTISSIME.

Quod exiguas has studiorum meorum primitias
NOMINI TUO, VIR AMPLISSIME, muneris
dignitate & meritorum gloria, Celeberrimo,
dicare sustineam, id tribuas beneficiis propensissimi
animi, non heri aut nudius tertius, sed ab eo inde
tempore, quo, sub fausto sidere, TIBI innotescere
cœpi, quæ singularia in me exstare voluisti.

Doleo vero me, præter piam gratamque men-
tem, nihil prorsus habere, TIBI, Patrone Optime,
reddendum. Hocce ergo, leve licet, chartaceum
munus benigne ut accipias, submitte rogo.

Vota denique pro perenni TUA felicitate nuncu-
pabo, ut TU, VIR AMPLISSIME, diu feliciterque
vivas. Ego vero futurus sum semper,

AMPLISSIMI NOMINIS TUI,

cultor indefessus,
JOH. HENRIC. HAGER.

Till Herr AUCTOREN.

Om dygd och lärdoms rätta värde
Bestod i fåfängt skryt och prål,
Som är så mångas hufvudmål,
Bland dem som söka namn af Lärde;
Då vunne odygd dygdens heder,
Och lärdom slogs af dårskap neder.

Allt är ej guld som tyckes glimma.
Hvad lof är väl den hjerna vård,
Som full af uppblåst finnes flård
Förtårs bland toma tankars dimma?
Mån rum kan ges af Phœbi vänner
Ät andre än dem dygden känner?

Ett upplyst vett i dygdigt hjerta
Är det som hedrar Lärdes tropp,
Som nytta gör i rikets kropp,
Och fruktar ingen afunds svärta;
När stolt inbildnings fäste ramlar,
Det vanlig frugt i oskuld samlar.

Ett fält beströdt med idel rofor
Ej öppnas när man läras vill,
Der fordras flit och möda till;
Och är ej gjordt med några glotor;
Med Moders mjölken det ej ärfves;
Igenom arbet lärdom värfves.

Om Er, Min Herre, bör jag nämna,
Att Eder dygd man allmänt vet,
Om Edert vett, Er idoghet,
Må desse bladen vittne lämna;
Er önskas all förnöglig trefnad,
All lycka uti långlig lefnad.

af
ERIC RUDA.

Q. F. F. S.

rovidam Supremi Numi-
nis curam vel ideo mirari
convenit, quod eandem,
ubique globo nostro ter-
raqueo, non impresserit
faciem, verum in *Mare*
& *Continentem* illum par-
tiendo, mortalium & uti-
litati & jucunditati, mi-
rum in modum consulue-

rit. Utrumque horum cuilibet accuratius inspicien-
ti, maxima eorundem obveniet in dissimilitudine a-
nalogia; præterquam enim, quod, qua *planities*, *ca-*
cumina & *convalles*, non adeo discrepent, eadem fe-
re, quod mireris, Summi Conditoris artificia, quo-
rum feracissima sunt tria illa Naturæ regna, immania
fovere æquora, recentiorum docuere observationes.
In iis detegendis, describendis & in ordinem cogen-
dis, quæ per continentem latissime sparsa, sensibus
nostris

nostris sui copiam maxime faciunt, dum defudarunt naturæ curiosi, omnem fere eorum, quæ sub undis delitescunt, abiecere curam, paucula tantum ad litora obvia, observasse contenti. Hinc factum esse reor, ut vastum mare, vel pro inanibus naturæ recessibus, vel certe pro cellariis imperviis, hominumque usibus parum inservientibus, temere reputaverint haud pauci. Præsenti vero seculo, cui & aliæ scientiæ sua debent incrementa, in id feliciter incubuere Naturæ consulti, ut, quæ in vasto latitant oceano, expiscarentur, eoque ipso, vestigia benignissimi Numinis, ibi non minus, quam in terra continente obvia, monstrarent. Mihi, cui has delicias propriis oculis intueri adhuc non contigit, pauca, quæ navigantibus accepta refero, attulisse sufficiat, quo ipso, me rem Eruditis non adeo ingratum facturum existimo, præsertim cum hinc occasionem forte habeant, majori cura ea rimandi, quibus sedem in aquis dedit manus Omnipotentis. Dolemus hanc scientiam in cunis quasi adhuc vagire, quod inde est repetendum, quoniam rudes plerumque, nullisque litteris tincti nautæ & otiosi rerum spectatores, ne dicam olores, fere soli fuerunt, qui vastissima trajecerint æquora, speramus vero, fore, ut & hanc scientiam, mitiora maneant fata.

ÆQUOR.

Ingens illud ÆQUOR, utrumque Polum alluens, quod ad Asiam, Africam & Americam immensa voragine extenditur, aquam habet *subcærulescentem*

tem (Kalm. it. 2. p. 153.) *Salē* copiosiore *scetam*, perpetuoque fere motu *fluxus & refluxus* maris, agitatum, inque superficie, a procellis, in *undas* altissimas *jectatam*, cujus in fundo non reperiuntur vegetabilia, utpote quæ majori & luce & calore & aëre, in sui conservationem indigent; inveniuntur tamen ibi varia animalia: Mammalia, Nantia & Pisces, eaque, quod mireris, oculis, intra densas tenebras, instructa. Quemadmodum terra continens, montium jugis evehitur, sic deprimuntur gurgites, unde, quemadmodum ulterius patebit, perspicitur, mare contrario sese habere modo, respectu continentis, haud aliter ac in pacato & tranquillo littore, arborum umbras cernimus deorsum versas.

VEGETABILIA.

FUCUS NATANS (*Sargazo* Osbeck. it. 303. Kalm. it. 2. p. 139. 140. 144. 148.) unicum illud vegetabile pelagicum, radicibus non hæret defixum in terra vel fundo, ut aliæ herbæ, sed in extrema superficie æquoris, prati instar, natat & animalibus infra concursantibus alimento interservit. Hoc ipso sedatur mare, & fluctibus suffocatis pacatum evadit. In continente, natura incipit a vegetabilibus & desinit in animalia, cum in mari, inverso ordine, suos producit fœtus. Vegetabilia illa, quæ in continente, vegetationem inchoant, sunt Fungi & Musci, quorum locum in mari **CORALLIA**, **LITHOPHYTA** & **ZOOPHYTA**, floribus quidem, ut plantæ, condecora-

corata implent, sed quæ facultate sentiendi seque
movendi, animalibus propria, gaudere videntur.

MADREPORÆ *simplices* referunt in fundo
Agaricos; pileus autem earum est inversus, & lamel-
læ sursum protensæ, ut taceam, **MILLEPORAS** *Bo-*
letis non absimiles. Corallia hæc, non trabibus pu-
trefactis, nec humo infiguntur, sed saxis adhærent;
radices non agunt a semine quodam germinato, sed
natales suos debent animalculis, stipites suos fabri-
cantibus; neque hæc sursum crescere affectant, uti
vegetabilia, sed plerumque deorsum tendunt.

SERTULARIÆ *Muscos* referunt, per fundum
late sparsæ; flores earundem vivi sentientesque sunt
animalia, multæque earum species, numerum mu-
scorum terrestrium æmulantur, uti has pulcre deli-
neavit egregius *Ellis*.

CERATOPHYTA, arbustorum loco, heic
observantur, vario modo suos caules erigentia, uti
spirales, flabellas, paniculas & arbusculas, easque si-
ne foliis, porosas, ex quibus poris vivi erum-
punt flores Zoophyti.

VERMES.

VERMES marini numero stupendo certant cum
Insectis continentis. *Conchæ* adsimilari merentur in-
sectis coleopteratis, in fundo altissimi maris ubique
copiosissimæ, quarum testæ ad littora nunquam per-
veniunt, ideoque nec hodie notæ curiosis. Qui ita-
que rariora, nec visa antea, conchylia detegere,
vel concharum *Anomiarum, Orthocerotum &c.* testas
deside-

desiderat, quarum icones in montibus tantum calca-
reis legerit, in ipsa maris voragine feliciter piscabitur.
Si contingat aliquando in alto pelago videre ligni fru-
stulum natans, id obductum erit **LEPADIBUS** *Ba-*
lanis & imprimis *anatiferis* (Kalm it. 137.)

NEREIDES *noctiluce* longe copiosiores heic cer-
nuntur, quam Culices in Lapponia, & quamvis adeo
sint exiguae, ut oculorum aciei fere se subducant, cum
tamen fundum maris deserunt & ad ejus superficiem
sefe conferunt, ea observantur copia, ut, atra nocte
lucentes, aquam quasi ignitam reddant, ita ut navi-
gantes, candentes velut inter ignes, cursum accele-
rare videantur.

MEDUSÆ, nocte similiter lucent, ventoque
tranquillo, superficiei aquæ innatant, ex quo effici-
tur, ut pacatum mare, tempore nocturno, cœli in-
star, stellulis quaqua patet adpareat conspersum; in-
ter quas, **ASTERIÆ** *capita medusæ* passim obviæ,
haud aliter ac cometæ, rutilante eminent luce.

Zoapterygia (Osb. It. 306.) pascitur sub Fuco na-
tante; quoniam vero pratum illud supra posuit natu-
ra, pedes suos dorso habet affixos, quibus Fucis hisce
adhæret natantibus. In fundo observantur veluti Pen-
næ avium delapsæ (*Pennæ marinæ*), vivæ & sese mo-
ventes, quæ nihil minus, quam animalia, quæ tamen
sunt, referunt; hæ per totam noctem lucent, ita ut
pisces prætereuntes conspici queant; & illi earum
ope videant, quæ ipsis in fundo necessaria submini-
straverit natura.

HOLOTHURIA *velificans* (Osb. it. 321. 284.
B Kalm

Kalm iter. 146. 150. 154. Toren. it. 321.) & MEDUSA *Velella* & CYMBIUM, quando mare est pacatum, emergunt & natant, velis vento datis, remisque ab utroque latere protensis, cursum suum dirigunt, puppim faventiori auræ adaptantes. En! facultatem nulli alii animali concessam. Quid? quod passim cernuntur *Cliones* (Brown. jam. 386. t. 43. t. 1.) aliaque ejus ordinis animalia Mollusca, quæ a nullis historiæ naturalis cultoribus, sub certo aliquo genere, etiamnum comprehendi potuerunt.

SEPIA *Loligo* (Osb. it. 66.) passim observari solet, e mari alte exsiliens, rostrisque navium, ab hostibus agitata, sese affigens; SEPIA *Octopodia* (Hasselq. it. 443.) cæcas & ad escam hiantes quærit conchas, quas facillime corripere, nisi earundem satelles (CANCER *Pinothères*), vigiles ageret excubias. SEPIA *Officinalis* hinc inde brachiis extensis, in aqua eluctatur, quasi e gurgite emergeret.

INSECTA.

Nec prorsus oceano desunt insecta, quorum in numero habere fas est CULICES, qui per totum, qua patet, mare, ova ponunt, & quorum larvæ & Puppæ, superficiei aquæ innatant.

SCOLOPENDRA *phosphorea* ex aëre, in altissimum mare vel naves delapta, noctu sæpius conspicitur, ubi fulgore suo, sidera illa cœlestia, Castorem & Pollucem, si non superare, saltem æmulari videtur.

ONISCI varii majores, quos inter *Pediculus ceti* habea-

habetur, Cetis mordicus adhæret, eademque rodit, simili ratione, qua pediculi mammalia terrestria.

CANCER *minutus* (Osb. it. p. 143), inter Fucos natantes & ramenta cursitat supra aquam, eodem modo, quo *Cancer pelagicus* (Osb. it. 307, Kalm. it. 2. p. 176.) infra prata hæc dispersa Fuci.

PISCES.

PISCES in alto pelago degentes, diversi plerumque sunt ab illis, qui littora petunt.

SYGNATHUS *pelagicus* (Osb. it. 308.) & *argentea*, (Osb. it. 302.) corpore tenui, inter Fucum natantem tranant, sicuti *Hippocampus*.

Pisces volantes (Osb. it. 286, 285, Kalm. it. 2. p. 135, 147, 149.) frequenter conspiciuntur, ut *Lyra volans* & *Exocætus volans*, (Osb. it. 201.) quorum patria eadem est cum voracibus illis SCOMBRIS, e quibus præcipuæ sunt *Pelamis* (Osb. it. 97.) vulgo Bonit. (Kalm. it. 2. p. 155.) & *Thynnus* vulgo Abecor (Osb. it. 69.) & *Glaucus* (Osb. it. 296.) & *Ductor*; horum Ductores (Osb. it. 72. Hasselq. 366.), satellitii instar, suum plerumque comitantur *Squalum*.

ECHINEIS brevibus prædita pinnis pro longissimo itinere, quod læpe in Indias usque dirigere solet, piscibus majoribus, verticis ope, adhærere potest, quo ipso, equo quasi conducto, vehitur.

CORYPHÆNÆ uti pulcerrima *Hippuris*, (Osb. it. 307. Kalm. it. 2. p. 134, 141.), *Equiselis* (Osb. it. 308.) & *Pompilus*, rapacissimi sunt pisces pelagi, qui insectan-

tur & in fugam conjiciunt reliquos, uti CYPRINOS *pelagicos* (Osb. it. 305.) CLUPEAS *tropicas* (Osb. it. 300.) quo circa, fugaces illi alique pisces volantes, plurium altitudine ulnarum supra mare exsistentes, in naves earumque vela sæpe involant, violentas hostium manus evitaturi.

A M P H I B I A.

AMPHIBIA, quæ in alto versantur mari, specie diversissima sunt a terrestribus.

TESTUDO *Midas*, dormitura pelagi superficiem petit, resupinataque natat (Osb. 66.) noctibus ad littora adscendit, ubi incultas inter cautes, in arena testaceo-calcareæ, ova sua ponit (Osb. 293.) Voraces SQUALI (Osb. it. 293, 78, 70; Kalm. it. 2. p. 147.) Tigridum instar currentes, celerrimum navium cursum æmulantur, obvia quævis deglutientes.

LOPHIUS *bistrionius* (Osb. it. 305.) inter Fucum natantem degens, Zoopterygias sectatur & consumit.

A V E S.

AVES *Marinæ* multum diversæ sunt ab avibus terrestribus. Hæ stolidæ homines non metuunt, cum experientia non edoctæ, hominem esse ferocissimum omnium animalium, nesciant.

PROCELLARIÆ *pelagicæ* nostris similes hirundinibus, stupendas supra undas, facile adeoque firmiter currunt, ut Alaudæ supra porcatis agros, culices minimos prehensuræ. *Procellaria æquinoctialis* (Osb. it. 77. Toren. it. 321.) & *capensis* (Osb. it. 75. Toren.

Teren. it. 32 r.) intra tropicos, pisciculos & vermes insectatur.

PHAËTON *æthereus* f. avis tropica (Osb. it. 29 r. 285. 84. Kalm. it. 2. p. 146, 147, 149, 151.) in aërem, ope duorum quasi lororum, alte sese evehit, intra calidos tropicos Pelagi.

DIOMEDEA *exulans* & **PELICANUS** *Aquilus* (Osb. it. 292.) auxilio longarum alarum, nubes alte volando quasi superant, indeque observant, quando Coryphææ persequentur *pisces volantes*, eoque supra aquam exilire cogant, quos, fulminis instar, celerissime advolando, abripiunt, ut neque hi, in aliud elementum sese recipientes, a periculo securi sint.

Pinguines dictæ aves omni destitutæ sunt facultate volandi, siquidem remiges suos amiserunt, non nisi summa æquora inhabitant; ejusmodi sunt **DIOMEDEA** *submersa*, *Pbaëton demersus*, *Alca impennis* aliæque aves, quibus concessit natura potestatem cursitandi velocissime supra aquas, quemadmodum continentis aves in terra.

His adnumerantur **ALCA** *Torda*, *Artica*, *Lomvia*, *Gryllus* &c. ut & voraces illi **PELECANI** *Bassanus* & *Piscator* (Osb. it. 85.) quarumnam patria remotissima ab omni continente. Per aërem in altissimo mari vagantur **STERNÆ** *stultæ* (Kalm. it. 2. p. 133, 134, 140, 148, 151.) rupes in quibus nidificant suo dealbantes stercore; homines non verentes.

MAMMALIA.

Mammalia, quæ in æquore degunt piscium induere formam, inter quos sua quoque habent domicilia;

lia; utpote *Trochæchus*, prægrandes illæ *Balenæ*, volaces *Physæcteres* & volutantes *Delphini* s. Purpoises (Kalm. it. 2. p. 154, 155, 156, 158, 123, 124, 126.); pedes eorum postici coadunati sunt & brachia eorum intra Thoracis cutem retracta, ut facilius in suo elemento properent.

Has delicias licet tantillum delibavimus, fateri tamen necesse habemus, exiguam valde esse illam cognitionem, quam hac in re possidemus; nec tamen negare possumus, quin numerus animalium marinarum, sit stupendus & forte dubiam palmam cedat terrestribus. Speramus tamen fore, ut seri demum Nepotes in horum cognitione feliciores evadant, quique tum observabunt, quam parum in his rudis versata nostra exstiterit ætas. Quocirca sapientissimam juxta & benignissimam supremi conditoris curam, satis venerari nequimus, cujus ineffabilis bonitas, vel hoc certo respectu elucet, quod in ipso maris fundo reperiantur animalia, pinis pedibusque ita adaptatis, instructa, ut commode adeo ibi degere queant, prout ea, quibus in continente, sedem dedit natura.

Quemadmodum ab O. Creatore ordinatum, ut quæ sub æquatore in terris, ubi tenebræ noctu densissimæ, habitant, etiam lucem obtineant, eoque Insecta Cicadæ, Cantharides, Elateres, Arbusta phosphorea luce noctu irradiant, ne loquar Tigridum Serpentumque oculos, ita etiam & heic in fundo profundissimo pelagi, quem vix attingere possunt radii solares, vermes plerique propria

❧) 15 (❧

pria luce splendent, utpote *Nereides noctilucae*, *Medusæ variæ*, *Pennæ marine* &c. ipsi licet cæci, quo reliqua animalia, & quidem ea, quæ ipsis in cibum & alimentum cedant, non modo videant, sed & prætereuntes dapes adjacentesque perspiciant, alioquin enim & his frustra oculi essent concessi.

Ex dictis videmus, aliam quasi esse naturam pelagi & terræ continentis.

Elementum, in Continenti aëreum, siccum, tenuissimum; in Pelago humidum crassius.

Plantæ in terra radiculis infixæ nascuntur; in Pelago mobiles, natantes.

Animalia in terra supra vegetabilia habitant; in mari sub plantis pascuntur.

In terra, vel minutissima quævis animalcula, oculis gaudent; in Pelago, minima oculis carent.

In terra, lucem a sole & sideribus; in pelagi fundo, a se invicem eam mutuuntur.

In terrestribus, pedes sub corpus sunt; in pelagicis supra dorsum vel pone in caudam coadunati.

Pisces in continenti ova parant ad littora emergitura; in pelago natantia pariunt.

Varii in pelago volant pisces, exsiliunt alte *Loligo*, aliaque vela dant ventis; in terrestribus currunt & serpunt pleraque.

Aves terrestres pedibus insistant, currunt; pelagicæ vero pleræque incedere nequeunt in sicco, & nonnullæ remigibus destitutæ sunt.

Heu quantum nescimus!

Till Herr AUCTION.

Min värde vän, jag ser, Du redan hissat segel,
Du ger dig hurtigt ut, på lyckans vida haf.
Bland tåta båljors svall, som blifvet mångas graf,
Om nu blås voor de wind, glöm du ej denna regel:
Tag fåker Styre-Man och Lots vid förlita strand;
Låt Gud få vara med, ge rodret i Hans hand.
Du redan har begynt likmåligt ordres vandra:
Du utkik, Prajning gör, för'n Hållsjö sätter an;
Din Kultjen väntar dig, och när han nyttjas kan,
Så följ, helt oförskräckt! det ingen då bör klandra.
Jag ligger toligt by, vid Styrbords Hals och Bog
Och önskar höra få: att HAGER prisen tog !!!
JONAS BJÖRKANDER.

Min HERRE

Att foglar och Insecters skara,
I vilda hafvets mörka grus,
Bland fiskar utan minsta fara
Kringbåra med sig egna ljus;
Att rolig lefnad der blir förd,
En sak är, hittills oerhörd.
Att evig vishet velat måla
I afgrunds djup sin himla pragt,
Att äfven der Guds härar pråla
Och tala om oändlig magt,
Det visen J, som sådant sökt
Och nu Hans åra dermed ökt.
Fortfaren i så prisvård ifver,
Och skyndar fort till årans hamn,
En Esterverld med nöije skrifver,
Bland Dygdens vänner Edert namn,
Ert vett för Henne har behag;
Att lyckan gynne, önskar jag.
GABR. MYRSTEDT,
Calm.